Izhaja vsak dan, udi ob nedeljah in praznikih, zjutraj. — Uredništvo: ulica sv. Frančiška Asiškega štev. 20, I. nadstropje. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo, rokopisi se ne vračajo. — Izdajatelj in odgovorni urednik Štefan Godina. — Lastnik konsorcij lista Edinosti. — Tisk tiskarne Edinost. — Naročnina znaša na mesec L 3·—, pol leta L 18·— in celo leto L 36·—. — Telefon uredništva in uprave štev. 11-57.

EDINOST

Posamezne številke v Trstu in okolici po 10 stotink. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone (72 *mm*). — Oglasi trgovcev in obrtnikov *mm* po 20 stot.; osmrtnice, zahvale, poslanice in vabila po 40 stot., oglasi denarnih zavodov *mm* po 80 stot. Mali oglasi po 10 stot. beseda, najmanj pa L 1·—. Oglase sprejema inseratni oddelek Edinosti. Naročnina in reklamacije se pošiljajo izključno upravi Edinosti. Uprava in inseratni oddelek se nahajata v Trstu, ul. sv. Frančiška As. 20.

MIROVNA KONFERENCA.

Reško vprašanje. Načelo samoodločbe.

LONDON 28. »Evening Standard«, ki je baje glasilo ministrskega predsednika Lloyd Georgea, naglaša v nekem članku navzkrižje med načelom samoodločbe, ki ga proglaša Wilson kot evangelije, in »kršenjem tega načela od strani istega Wilsona glede reškega vprašanja«. Wilson se je — pravi rečeni list — protivil temu, da bi se Gdansko prisodilo Poljski, ker je tam večina prebivalstva nemška. Kak vzrok je torej, da ne bi se italijanska Reka prisodila Italiji? Da more Reko odrekati Italiji, se je Wilson zatekel ravno k istim argumentom, s katerimi je odklanjal pripoznanje v slučaju Gdanskega. Vztraja pri tem, da je Reka potrebna Jugoslovanom; ali Gdansko je še neizmerno bolj potrebno Poljakom, ki nimajo nobenega drugega dohoda do morja, dočim jih imajo Jugoslovani kak ducat. — »Daily Telegraph« posnemlje komentarje ameriških listov proti nepremišljenemu činu predsednika ter priznava Orlandu pravico, da na izziv Wilsona odgovori, povrnivši se iz Pariza z novim mandatom parlamenta. Tudi pričakuje, da Orlando s svoje strani izzove sodbo amerikanskega kongresa o vedenju predsednika ter da kongres, ki je po večini nasproten Wilsonu, ne izreče sodbe, ki bi bila popolnoma ugodna za Wilsona. Rečeni list zaključuje: »Teža krize je odvisna od dejstva, da bi odločitev konference o jadranskem vprašanju mogla določiti prihodnjo orijentacijo Italije, torej prihodnje lice vse Evrope, in prepričani smo, da ta pomislek največ važnosti določi tudi vedenje angleške vlade, ki jej je zato zagotovljena podpora brez pridržka vseh najzdravejših elementov javnega mnenja angleškega. (Soglašamo z zavzemanjem gori prvo imenovanega lista za načelo samoodločbe. Mi smo vedno naglašali celo to, da bi bila izvedba tega načela najkrajša in najpošteneja pot do trajnega in pravičnega miru, ako obvelj za vsa sporna teritorijalna vprašanja!)

Pomembna izjava glasila ministrskega predsednika Clemenceauja.

PARIZ 29. »L'Homme Libre« — glasilo Clemenceauja — priznava tudi, da je trenotek kočljiv in težaven, vendar meni, da ni smeti pretiravati tako, kakor bi to hotel kak list; posebno pa ni možno opravičevati komaj prikrivanih napadov, naperjenih proti politiki Wilsona od strani prijateljev, ki jih list obdolžuje, da hočejo slabo Italiji. »L'Homme Libre« vprašuje, hoče-li Italija svojega miru, ali pa miru, sprejemši pametno transakcijo, ki ne bi imela le ta uspeh, da bi dopustila ustanovitev novega režima, oprtega na Wilsonova načela, sprejeta skoro soglasno od vseh narodov, marveč bi zagotovila posebno Italiji prijateljske odnošaje z narodi, ki so — ali hoče Italija, ali noče — nje sosedje! Glasilo ministrskega predsednika nadaljuje: »Ali bo parlament v Rimu vztrajal v nespravljivem nacijonalizmu, ki bi mu mogel odtegniti simpatije Amerike? Ali pa — nasprotno — ubere pot modrih koncesij? To je tajnost jutršnjega dne. Ali, lahko je videti že danes, kaj more Italija pridobiti ali izgubiti, odločujoč se za eno ali drugo črto vedenja. Glasilo ministrskega predsednika zaključuje: »Naj store zavezniki onkraj Alp, kar hočejo, ostaja gotovo, da ta dogodek ne zakasni dela miru in še bolj gotovo je, da narodi, ki so sedaj gospodarji svoje usode, niso več pri volji dopuščati, da bi njihove žrtve ne prinesle nič drugega, nego razdelitev plena in nadvlado imperijalizma, ki nosi v sebi kali bodočih vojn. Tem narodom ni toliko do tega, da dobe pogodbo, spravljeno spretno v ravnovesje, marveč da dobe trajen in resen mir. Kar hočejo, je, da ne bodo več možne vojne, in hočejo to dovolj odločno, da bodo mogli veleti vsem, ne tega ali onega miru, ampak — mir enostavno.« (Nadaljna izvajanja je tukajšnja oblast zasegla.) — »New-York Sun« doznaje, da v amerikanskih krogih govore, da je Wilsona najbolj ozlovoljilo dejstvo, da mu londonskega pakta nikdar niti pokazali niso. Edina verzija, ki jo je on videl, je bila ona, ki jo je dala v javnost boljševiška vlada, ki pa se v marsičem razlikuje od pravega dokumenta.

Razprava o Zvezi narodov na plenarni seji konference.

PARIZ 28. Plenarna seja mirovne konference je bila otvorjena ob 3 popoldne pod predsedstvom Clemenceauja. Začela se je razprava o poročilu komisije za Zvezo narodov. Wilson je dal naglasiti izpremembe na besedilu, določenem dne 14. februarja: Noben član Zveze narodov ne more izstopiti, ako ni napovedal tega dve leti poprej. Sklepi skupščine bodo morali biti soglasni; v sedež Zveze narodov je določena Ženeva, more pa se premestiti tudi v drug kraj; razsojevanja in vsa navzkrižja bodo podrejena v tolmačenju pogodb, in vsa vprašanja mednarodnega prava; izključenje kakega člana iz Zveze je možno, čim je zagrešil kako kršenje svojih obveznosti; nobeni državi se ne more naložiti kak mandat proti njeni volji. Ukrenejo se odredbe v zaščito dela. Zveza narodov bo pospeševala organizacijo Rdečega križa.

Klavzule pogodbe z Nemčijo.

PARIZ 28. »Temps« meni, da bosta še dva dneva zadoščala svetu načelnikov vlad, da dovrše proučevanje klavzul pogodbe z Nemčijo. Glede Alzacije-Lorene sodi list, da so bile sprejete vse izjeme, izrečene od Francije iz razlogov posebnega značaja teh dveh pokrajin. Preostaje le še, da pritrde načelniki vlad, kar se zgodi gotovo v torek. Razna poročila velevlasti so pričele pripravljati skupni pregled preliminarijev, ki se priobči časopisom v trenotku, ko bo besedilo pogodbe izročeno nemškim pooblaščencem. Ta oficijelni pregled urede sporazumno načelniki vlad.

Wilsonova spomenica o italijanskih zahtevah.

Rim 29. Spomenica, ki jo je izročil predsednik Zedinjenih držav dne 14. aprila italijanskemu ministrskemu predsedniku, se glasi tako:

»Predsedniku ministrskega sveta Italije gospodu Orlandu.

Ni je večje skrbi in bojazni nego je ta, kajti moja največja želja in hkratu želja vseh mojih tovarišev je, da bi se Italiji izkazala čim večja pravica. Pri svojem premotrivanju sem pa občutil, da je ta zadeva, glede na katero nisem imel in nisem mogel imeti nikake izbire. Čutil sem se obvezanega uporabljati s čim večjo skrbnostjo vsakršno zaključevanje, ki bi mi omogočilo, da dosežem onih 14 mirovnih točk, ki sem jih navedel v poslanici z dne 8. januarja 1918, naslovljeni na kongres Zedinjenih držav, in tej sledeče poslanice. Te štirinajstere točke in načela, navedena v sledečih poslanicah, so bila z enim samim pridržkom formalno sprejeta s strani držav, združenih proti Nemčiji, in bodo tvorila podlago za mir z Nemčijo. Ne čutim se upravičenega predlagati drugačno podlago za mir z Nemčijo, drugačno zopet za mir z Avstrijo. V spominu bo še, da sem v odgovor na sporočilo avstrijske vlade, ki je predlagala, naj se prično pogajanja za sklenitev premirja in miru na podlagi onih zgoraj omenjenih 14 točk, izjavil, da je velevažen razlog, radi katerega se imenovane točke ne bi mogle več uporabljati. Te točke so zahtevale samoupravo za one razne države, ki so tvorile avstro-ogrsko državno skupnost, in jaz sem dal izjaviti, da je treba sedaj prepustiti narodom imenovanih dežel, da odločijo nadaljno svojo usodo in svoje politične odnošaje; vzbudivši obče simpatije so narodi odločili, da se ustanovijo v neodvisne države. Njihova popolna ločitev od Avstrije in iz tega sledeča popolna razrušitev avstro-ogrske državne skupnosti sta dali nov značaj in nov pomen ureditvi, ki naj se izvede, vsaj kolikor prihajajo v poštev vzhodne meje Italije. Osebno sem jaz popolnoma pripravljen pristati na to, da dobi Italija celoten obseg svojih meja na severu ter povsod, kjer prihaja v dotiko z avstrijskim ozemljem, tudi vse ono, kar ji je bilo obljubljeno v takozvanem londonskem dogovoru; imam pa tudi jasno mnenje, da se londonski dogovor ne more uporabljati pri ureditvi njenih vzhodnih meja.

Črta, ki je bila določena v londonskem dogovoru, je bila ustvarjena z namenom, da se ustanovi primerna meja s popolno varnostjo za Italijo proti vsaki možni sovražnosti in proti vsakršnemu napadu s strani Avstro-Ogrske. Toda Avstro-Ogrske ni več. Te vzhodne meje se bodo dotikale dežel, ki ne bodo imele pomorske in vojaške sile Avstrije, ki so se ustanovile v popolni nezavisnosti od Avstrije, ki so bile urejene z namenom, da izpolnijo zakonite narodnostne zahteve, in ki tvorijo države, ki niso sovražne novemu evropskemu režimu, ampak ki imajo v njem svoj izvor in ki so prizadete na njegovi ohranitvi, odvisne od gojitve prijateljstva ter vezane na skupno politiko miru, ravnajočo se po določbah Zveze narodov. S temi dejstvi pred očmi sem načel jadransko vprašanje. Z obeh strani je dogovorjeno in jaz prav iz srca prihajam na ta sporazum, da se pristanišči Trst in Pula in žnjima večji del istrskega poluotoka morajo odstopiti Italiji, katere vzhodna meja teče vzdolž naravne strategične črte, določene po prirodni obrazbi dežele; črte, katere naris se je s precejšnjo skrbnostjo poskusil izvesti v priloženem zemljevidu. Na italijanski bodo vključene po tej črti precejšnje skupine neitalijanskega prebivalstva, toda njihova usoda je po naravi dežele tako naravno zvezana z usodo italijanskega prebivalstva, da se njihova vključitev lahko smatra za popolnoma upravičeno. Te upravičbe pa bi, po mojem mnenju, ne bilo, ako bi se vključila Reka ali kak drug del obali južno Reke v meje italijanskega kraljestva. Reka po svoji legi in po vseh okolnostih svojega razvoja ni italijansko, ampak mednarodno pristanišče, ki služi deželam na vzhodu in na severu reškega zaliva. Baš radi tega, ker je to pristanišče mednarodno in ker se brez krivice ne more podrediti nobeni suverenosti, je moje jasno mnenje, da bi moralo biti deležno v veliki meri samosvoje avtonomije, in dasiravno bi brezdvomno moralo biti vključeno v carinski sestav nove jugoslovanske države, da bi vendar v svojem interesu in v interesu držav zaledja moralo ostati svobodno, da služi trgovini, ki si naravno in nezadržno išče vhoda in izhoda v njegovi luki.

Države, ki jim služi to pristanišče, bodo nove države, ki bodo morale imeti polno zaupanja v svojo zvezo z izhodiščem na morje. Prijateljstva in koncesije bodočnosti bodo v velikem delu odvisne od sporazuma, kakršnega sem jaz predlagal, in prijateljstvo, sodelovanje, svoboda dejanja morajo biti podlaga vsakršnemu mirovnemu sporazumu, ako naj bo mir trajen. Mislim, da bo soglašanje obče v tem, da se naj otok Vis odstopi Italiji in da naj Italija obdrži valonsko pristanišče. Mislim, da bo soglašanje obče v tem, da naj utrdbe, ki jih je ustvarila avstrijska vlada na otokih ob jadranski obali, ostanejo trajno in pod mednarodnim jamstvom razrušene in da naj razorožitev, ki naj se določi na podstavi Zveze narodov, omeji pomorske sile držav na vzhodni jadranski obali na ono omejeno mero, ki je potrebna za izvrševanje redarstva na morju, na otokih in na obali. To so zaključki, do katerih moram prihajati, prisiljen po moči sporazumljenj, iz katerih izvira sedanji mir. Nikakršen drugačen zaključek se mi ne zdi v skladu z omenjenimi sporazumljenji. To so sporazumljenja, ki jih je sprejel ves svet in ki vplivajo s posebnim pritiskom na Zedinjene države, kajti tem je bila dana prednost inicijative za pričetek mirovnih pogajanj in njihove obveznosti so podlaga vsemu težavnemu vprašanju. In gotovo le na podlagi take ureditve doseže Italija velike zgodovinske namene, po katerih je v tolikem času stremel njen narod. Popravljene so popolnoma zgodovinske krivice, katerih žrtev je bila Italija po krivdi Avstro-Ogrske in vsled dolge vrste nepravičnih dogovorov, ki bodo, kakor upam, v kratkem izbrisani iz človeškega spomina. Nič ni odrečeno Italiji, ki bo mogla izpopolniti svoje narodno ujedinjenje. Tu in tam na otokih jadranskega morja in vzdolž vzhodne obali tega morja so skupine, ki obsegajo mnogo elementov italijanskega prebivalstva, toda obveznosti, s katerimi vstopajo nova ljudstva v družino narodov, bodo varovale v zadostni meri svobodo, razvoj in vse pravične zahteve narodnostnih in plemenskih manjšin in za tem varstvom bo vedno čuvajoča in zadostna avtoriteta Zveze narodov. In od vsega početka se izognemo tako usodni zmoti, da bi iz najbližnjih sosedov na vzhodu naredili neprijatelje, podnetivši baš oni občutek krivičnosti, ki je motil tekom generacij evropski mir in ki je v nemalem delu bil vzrok onemu groznemu konfliktu, ki smo ga preživeli.«

Italijanska zbornica.

Italijanski parlament se je sestal v torek — poprej nego je bilo določeno. Razumljivo je to po velepomembnih in senzacijonelnih dogodkih, ki so se igrali te dni, posebno z ozirom na posledice, ki bi jih mogel imeti odhod italijanske delegacije iz Pariza. Ko se je to zgodilo, so italijanski listi naglašali, da se italijanska delegacija zaveda ogromne odgovornosti, ki si jo je nadela s sklepom, da se odtegne razpravam četvorice in da ostavi konferenco. Zato da hoče slišati sodbo parlamenta, da zadobi od njega nov mandat za nadaljnje postopanje.

Tako je bil nemudoma sklican ital. parlament. Mnogi so pričakovali v prvi seji velikih odločitev, senzacij. Mi smo sodili drugače in nismo se motili. Ta seja je pač prinesla znamenitih izjav od strani vlade in parlamentarcev, ni pa prinesla nikakega odločilnega sklepa. Očividno je tudi zbornica pod pritiskom zavesti, da si tudi ona naloži ogromno odgovornost s svojimi odločitvami.

Prvi je izpregovoril ministrski predsednik Orlando, ki je v dolgem govoru razlagal vedenje italijanske delegacije in jo opravičeval. Naglašal je, da bi se bili morali na začetku pogajanj z Nemci določiti vsaj glavne črte, kriteriji, po katerih naj se rešijo italijanske teritorijalna vprašanja. Za slučaj, da se to ne zgodi, je opozoril, da ne bi mogel pritrditi pogodbi z Nemčijo. Kajti mir mora biti splošen in mora vsebovati tudi Italijo in nje zaveznike.

Naglašal je, da so bili odnošaji med zavezniki ves čas, ko so se izdelovali pogoji miru z Nemčijo, najprisrčnejši. Vedno so se uvaževali razlogi, ki jih je uveljavljala Italija. Življenska italijanska vprašanja — določitev teritorijalnih mej — niso mogla biti sicer predmet formalnih razprav konference. Vendar je italijanska delegacija podkrepljala te zahteve s spisi in dokumenti in na osebnih razgovorih.

Na teh razgovorih so se sicer pojavila navzkrižja v menenjih med različnimi vladami, posebno med italijansko in amerikansko, vendar ni nikdar mislil, da se to navzkrižje absolutno ne bi dalo poravnati. Vedno se mu zatrjali, da amerikanska delegacija ni prišla še do nobenih definitivnih zaključkov glede italijanskih zahtev. Ni zanemarjal nobene prilike, da ne bi bil naglašal z vso odločnostjo, da program italijanskih rivendikacij temelji na glavnih temeljih, ki tvorijo za italijansko vlado absoluten pogoj. To je vsebina delovanja italijanske delegacije do 13. aprila, ko je bilo sklenjeno, da se pozovejo nemški delegatje.

Dne 14. aprila mu je izročil predsednik Wilson svojo poznano poslanico. Ta odreka Italiji vsako pravico do Dalmacije in otokov, priznava Reki popolno svobodo ter odreka zedinjenje z Italijo. Ko je izjavil predsedniku, da Italijani ne morejo sprejeti miru s takimi pogoji, mu ni dal predsednik zadovoljivega odgovora glede teh treh bistvenih točk. Ob takih okolnostih ni mogla italijanska delegacija koristno delovati za druge in dostojno — za-se, ker je nedostajalo sprejemljive podlage. Predno pa stori — je izjavil Wilsonu — radikalne ukrepe, se hočem posvetovati s predstavitelji drugih zavezniških vlasti, s katerimi je Italija vezana od posebnih odnošajev. Predsednik je posebno toplo obžaloval, meneč, da naj bi se Francija in Anglija zavzeli, da se najde pot do poravnave. S svoje strani da je dal proučiti vprašanje od svojih izvedencev, da vidi kake koncesije bi se še mogle dati italijanskim aspiracijam.

Italijanski delegaciji se je videlo, da to novo dejstvo ustvarja ogromno težavo, ne le zato, ker je stvar, ki je bila dotlej notranja, postala javna, ampak tudi in še posebno zato, ker so — potem, ko so se dale izjave, naslovljene na čustvovanje in voljo narodov sploh, in italijanskega še posebej — nastali dvomi na popolnosti avtoritete in ugleda, ki sta bila potrebna italijanskim delegatom, da rešijo svojo nalogo v najtežji in odločilni uri. Nastalo je torej za italijansko delegacijo prejudicijelno vprašanje, ki jim ni dovoljevalo, ne da odklonijo, ne da sprejmejo kakršensibodi predlog, ne da bi se poprej stavili v stik z deželo in parlamentom, ki imata edino pravico, da izrazita sodbo o vedenju delegacije in o odgovornosti italijanske vlade. Podavši tako na kratko ali verno zgodovino dogodkov, ki so se razvijali dosedaj, prosi narodno skupščino, naj izreče, ali sta bile vlada in delegacija zvesta tolmača misli in volje parlamenta in dežele?

Na to je govoril ministrski predsednik Orlando o naziranju Francije in Anglije in drugih držav glede italijanskih teritorijalnih vprašanj. Imel je dolg razgovor z Wilsonom dne 24. aprila. Stališče Francije in Anglije je: vedno ste lojalno priznavali častno obvezo, sprejeto z londonskim paktom, ki ga hočete zvesto spoštovati. Ali izjavili ste: ker ta pak ne vsebuje, marveč izključuje Reko, ne morete soglašati z italijanskim naziranjem. Sprejeli ste načelo, da Reka bodi svobodno in neodvisno mesto, toda pride naj to v obliki kompromisa, ne pa s popolno izvedbo določb pogodbe. Italija pa je na stališču, da se zahteve Italije sprejmo v celoti. Noče ponavljati razlogov zgodovinske pravice in narodne solidarnosti, ki sta tako zasidrani v vsakem italijanskem srcu; da je razlaganje etniških statistik in geografično naglašanje skoro žaljivo. Tudi očitanje imperijalističnih čustev je žaljivo za italijanski narod, ki gotovo ni podal dokazov požrešnosti na razpravah o miliardah, ki se zahtevajo za poprave, in ki se ne vznemirja, ko se imajo v tej ali oni obliki razsežna in bogata ozemlja Azije in Amerike deliti med vojskujoče. Vlada mora biti ob strani naroda, ki je pokazal, da se bori le za sakrosanktno pravico.

Vendar je bila italijanska delegacija pripravljena iskati poti za poravnavo. V ta namen je bila v direktnem stiku z angleškim ministrskim predsednikom, ko je bila objavljena poslanica predsednikova. Naglaša pa, da bi imela Italija, tudi če bi bilo ustreženo vsem nje zahtevam, veliko manje prebivalcev drugega plemena, nego druge države, ki se vsled vojne ustanove, ali preosnujejo. Italija ne more staviti nobenega formalnega predloga, ki bi bil obvezen za zaveznike; zahteva le, naj se ne vrši nasilje na volji tako italijanskega mesta (Reke). Zahteva za Reko pravico samoodločbe, da sama določi svojo usodo. Še se nadeja, da bo ta njegov apel sprejet. Kar se tiče nas — je vzkliknil Orlando — smo odločeni, da ne prekinemo zveze, marveč da jej ostanemo zvesti, ne le radi obveze po dani besedi, ampak tudi radi nesmrtne svetosti krvi, prelite skupno.

Na to je naglašal, da je položaj zelo resen. Izjavlja pred parlamentom, da hoče ohraniti spravljivega duha, kolikor je združljiv z narodno vestjo in dostojnostjo. Z isto iskrenostjo moram sedaj določiti oblike, v katerih bi se dal doseči sporazum. Ali na razgovoru dne 24. aprila se navzkrižje ni pokazalo samo glede našega gledališča, ampak tudi med zavezniki. Položaj je že sedaj resen, a bi mogel postati še resneji. Noče govoriti o škodah, ki bi mogle groziti deželi, če ne bo ustreženo njenim zahtevam. Osebno pa je uverjen, da bo italijanski narod — tudi če ni navdahnen od slepe nespravljivosti in želi iskreno, da ohrani svoja zavezništva in prijateljstva — znal doprinašati še druge žrtve. Pričakujemo torej sodbe z vedrim srcem. In z vedrim srcem pričakuje narod nadaljnih dogodkov. Ohranjal je vero in hladno kri, ko se je vrgel v strašno nesrečo vojne. Zakaj naj bi bil drugačen vpričo hudih težav? Tu v tej novi nevarnosti bo moral podati dokaz razumevajoče in resne hladnosti, zahtevajoče da vsi, združeni v udanosti do domovine skušajo nadvladati še to začnjo bitko. V tem trenotku naj utihnejo strankarski spori. Boji naj začno zopet jutri, a ta »jutri« naj osvetli slave povečane Italije!

Govor ministrskega predsednika je bil spremljan od ponavljajočega se pritrjevanja, a na zaključku je bilo odobravanje splošno in viharno.

Na to je predlagal Luzzatti sledeči dnevni red: Zbornica, kot zaščitnica dostojanstva in tolmačica volje naroda italijanskega, se izjavlja solidarno z vlado ter jej potrja vnovič svoje zaupanje za uveljavljenje najvišjih pravic Italije kot neizogiben pogoj pravičnega in trajnega miru.

Na to je Luzzatti več ali manje parafraziral izvajanja ministrskega predsednika. Naglašal je velike žrtve, ki jih je doprinesla Italija in ki jih zavezniki dobro poznajo. Italija da je bila celo preskromna v proglašanju svojih uspehov. Za vzpostavo škod vsled opustošenj bi morala dobiti Italija vsaj toliko, kolikor drugi zavezniki, ali predsednik Wilson je zavzel nadvladovalno pozicijo, da si je bil nekaj časa glavar države in vlade brez odgovornosti parlamentarnega režima. V svoji zadnji epistoli je razkosal Istro na dvoje; je izključil iz narodne skupnosti Reko in vsa pomorska mesta Dalmacije in otoke, potrebne za obrambo. Nadeja se, da italijanski narod ne bo držal z vlado, ampak ž njim. Ne dvomi, da zbornica, solidarna z ministrstvom, poda jasen imponenten odgovor. Sedaj si ne smemo prikrivati bolestnega položaja. Trentin do Brennerja, vsa Istra in Trst, ne zadoščajo našemu patrijotizmu. Preveč cvetočih življenj smo žrtvovali, premnoge naloge nam obremenjajo sedanjost in bodočnost, da ne bi imeli pravico do zahteve, da se bodo naši sinovi, raztreseni ob Jadranu, tudi tisti, ki niso vsebovani v londonskem paktu, čutili pod zaščito oddahnene domovine.

Distoniral je glas iz socijalno demokratične skupine. Izpregovoril je socijalist Turati. Potem, ko mu je pritrjevala zbornica ni je čul poprej hozano množic v Turinu, Genovi in Rimu, naj čuje sedaj ministrski predsednik tudi glas tistih, ki so štiri leta molčali, prisiljen v to po okolščinah in lastni vesti — italijanskih socijalistov. Sklicala se je ta seja, da se proglasi solidarnost dežele z nje pogajalci. Zato se ni čuditi, če se oglašajo tudi heretiki, ki ne slede kolegom, ki ločujejo zadnji dogodek od konference v Parizu. Ko je bila objavljena poslanica Wilsona, so angleški labouristi pozivali italijanske socijaliste, naj se udeleže njihove politične zdravice. Italijanski socijalisti so odgovorili: Tovariši, ne pijemo istega vina! Iz istega razloga dajejo danes enak odgovor. Sedaj je trenotek, ko nas sredi nasprotujočih se nazivanj vse združuje čut: bojazen današnjega dne, hrepenenje jutršnjega. Znano je, kako socijalisti mislijo o vojni in tudi o zmagi. Želja Orlandova, da bi bil imperijalizem premagan, se ni uresničila povsem. Kar se je moglo ugotoviti, je, da je v boju med raznimi imperijalizmi zmagovalcev in premagancev, zatiralcev in zatirancev. Imperijalistični motivi za kulisami so delovali proti pravici Reke do samoodločbe.

Socijalisti ne morejo iti z vlado in z istim glasom ščititi te svete samoodločbe, če pa vlada ostaja v skupnosti z orožjem, da zaduši istotako sveto pravico do samoodločbe revolucijonarne Rusije. Istotako ne morejo biti socijalisti z Labour Party (delavsko stranko na Angleškem) in s Confederation général du travail (delavsko konfederacijo francosko), ki, sledeč ideologiji entente, pospešujete novo afrikansko in azijatsko državo Anglije, se solidizirata z Ameriko, priznavajoč jej gospodstvo v Evropi in v Carigradu, pritrjate okupaciji Sarre, kjer ni nikogar, ki bi govoril francoski, kakor ni na Reki nikogar, ki ne bi govoril italijanski, in ki sta se zgražali nad enakostjo plemen; ki sodite, da je neodvisnost Irske, Egipta, Indije notranja stvar Anglije, in ki menite, da si sedaj pridobivate demokratično devištvo na strani Wilsona z njegovim načinom edino le glede Dalmacije in Reke. Ko bi bili vodilni razredi pospešili modro zbližanje k naporu za organično vzpostavo narodne in mednarodne vzajemnosti, ki je temelj socijalizma, ne bi bila teritorijalna vprašanja vržena zopet v začetke zgodovine, marveč bi bila uničena od Zveze narodov, ki bi jo morali sestavljati pod enakim naslovom zmagovalci, premaganci in nevtralci. Priznane avtonomije, aprovizacijska služba, razoroženje, dohodi na morje, kjer je mešano prebivalstvo, surovine, internacijonaliziranje velikih poti: bi bili vzeli onim vprašanjem vsako pomembnost. Mesto tega so prišli do tistih ideologij, s katerimi se je opravičevala vojna, da so se razvneli vsi stari apetiti in vzbudili novi in nova tekmovanja, ki balkanizujejo Evropo. Danes so se strani prevezniie. Vse, kar je bilo na naši strani zločin razdevanja, je prešlo v oficijelne govore in manifeste, ki pokrivajo zidove mesta. In v zahvalo za delo, ki nas je dovelo — je vzkliknil Turati — do takega razočaranja, naj bi izrekli vladi zaupanje! Delovanje Orlanda v Parizu ni bilo popolnoma ovenčano od sreče. Morda je bil preveč prizanesljiv napram krivičnostim drugih, da bi mogel zahtevati mnogo pravičnosti za-se. V takih okolnostih je vrgel na ulice in trge Italije klic, ki je bil — kakor se zdi — sprejet kot bojni klic. Rekel je ravnokar opetovano, da je trenotek težak, da zahteva odločitve primernega mesta, tehtanja in proučevanja; ob enem pa je hitro rešil vprašanje, naglašujoč, da Italija bo mogla storiti iz sebe ter da bo raje vnovič prestajala pomankanje in glad, nego pa nečast. Tako je zatrta razprava v parlamentu, v javnih ali tajnih sejah, po kateri bi bili mogli še le odločiti z mirno in svobodno vestjo. Sedaj se nam postavlja dvojno: Ali ve vlada, da je poravnava možna; čemu potem oprema z javnim mnenjem dežele?! Ali pa si ni gotova uspeha, potem pa je ta oprema, ki jo je izzval, dela njetnico in jej odrezuje vsako pot za povratek.

Mogli bi nam bili reči, da je vašemu dobremu hotenju nedostajalo sreče; vezani smo preveč od bivših dogodkov, ne moremo se povrniti v Pariz; prepuščamo svoje mesto drugemu, ki bo bolj svobodnih rok in ki bo z večo srečo vodil pogajanja (Hrup in klici: Ne, ne!) Potem bi globoko spoštovanje sprejelo kretnjo in besedo. Vi pa delate iz svojega neuspeha počstavo, ste navezali deželo na-se, zahtevate solidarnost dežele z vami do skrajnih posledic. Naj pridejo torej drugi pogajalci! (Hrup. Ne! Ne!) Prepustite drugim krmilo javne stvari!

Govornik je pozivljal vlado, naj odločno odkloni pozive tistih, ki zahtevajo, naj nagli in naj zaključi dogodke s pečatom nepreklicljivih dejanj. Če že ni še prišel dan, ko bodo mogli narodi sami odločati svoj mir, ko bodo delavski razredi, nedotaknjeni od kuge imperijalizma, nadvladajoč vsak predsodek, ki jih ločuje, znali uvesti novo civilizacijo: pa naj vlada ne prenagli dogodkov! Iz teh razlogov bodo on in njegovi prijatelji glasovali proti predloženemu dnevnemu redu večine.

Na glasovanju je bil predlog Luzzattija sprejet s 382 glasovi proti 40. Ministrski predsednik je predlagal, naj se zbornica odgodi. Predlog je bil odobren in zbornica se skliče zopet s pozivi na dom.

Otvoritev senata. — Tittonijev govor.

RIM 29. Seja se je otvorila ob 6 pop. Predsedoval je Bonati. Prečitana je bila vsebina prejšnje seje, ki se je odobrila. Ob vhodu minister. predsednika in ministra zunanjih zadev, je senat vstal in ju burno pozdravljal. Položil je prisego princ Albert Savojski, ki ima sedaj, po dokončanem 21. letu, pravico sodelovati v senatu. Predsednik je po prečitanju raznih brzojavov iz Reke, Splita in Brača dal besedo senatorju Tittoniju, ki je pripomnil, da je zelo ginjen, ter da ne more najti besed, dostojnih tega zgodovinskega momenta, ki zahteva v težkem položaju disciplino, kot prvo in največjo dolžnost. Civilizirani svet da dvomi o tem, da predstavlja ital. narodno predstavništvo voljo italijanskega naroda. Kako je moglo priti do te misli, je vzkliknil govornik, ki jej nasprotuje vsa naša preteklost in zgodovina od preporoda dalje. Nismo obupali niti v največjih nesrečah; ko je šlo za naše pravice, so vedno izginile vse notranje borbe in se je narod združil v svetem patriotizmu za obrambo naših pravic. Ni mogoče, da nam zavezniki kratijo sad naše zmage, za katero smo prelili toliko krvi in za katero smo potrosili skoraj vse svoje imetje. Ne morejo nam kratiti ekonomskega in kolonijalnega razvoja, ker brez tega ne more tekmovati naša starodavna kultura za napredovanje človečanstva z drugimi narodi. Govornik se je spominjal leta 1848, ko je parlament zahteval, da se ne podpiše mir, ki ne bo časten za državo in ki ne zagotovi neodvisnosti Italije in l. 1855., ko je italijanski kralj izjavil, da ne more odrekati oborožene pomoči strank, ki se bori za pravico, civilizacijo in neodvisnost narodov za-krat, je rekel govornik, so zadovoljili —

PODLISTEK

Nikolaj Sevirjov.

Ruski spisal M. Arcibašev. — Poslovenil M. A—č.

Oni je skomiznil z rameni, toda takoj je obstal miren, in s tem pokazal, da je pripravljen za vsako žrtev.

Aladjev tega ni prezrl, premagal pa je svojo jezo in nadaljeval kolikor mogoče mirno:

»Pred vsem bodite uverjeni, Viktor, da ni bil vzrok strah, da sem se obrnil od vas ... Toda končno veste to prav dobro, priznajte torej enkrat tudi pošteno.«

»Tega o vas tudi nihče ni mislil,« je vpletel mali mož z obrazom kakor kanja.

»Od vas sem se ločil samo iz tega vzroka, ker se je izvršil v mojih nazorih temeljit in popoln preobrat. Če to ni zadevalo ravno njihovega bistva, je zadevalo nekatere taktične pripomočke ... Zjasnilo se mi je ...«

»Moj bog!« Mali mož je poskočil in zdrdral: »Pus[illegible] ...vemo ... Zjasnilo se vam je ... [illegible] ... Zjasnilo se vam je, da svobode ni mogoče privleči s silo, da je treba ljudstvo vzgajati in tako dalje.«

Besede so drdrale iz njegovih ust tako naglo, kakor bi jih bil imel tam že davno zaprte in jih je sedaj naenkrat izpustil. Pri tem je divjal v sobi gor in dol, obračal in sukal svoj kanji obraz v vse smeri, okrogla očala so se svetlikala in kakor kremplji upognjeni prsti njegovih dvignjenih rok so se zdeli, da hočejo vsak trenutek pograbiti neviden plen.

Aladjev je stal sredi sobe in ni prišel do besede. Nerazumljivo mu je bilo, da ga niso razumeli, posebno, da ga ni hotel razumeti ta mož, na kojega strani je živel dolgo, ki ga je ljubil in stavil vso vero vanj. Vedno bolj se je zavedal, da se med njima razprostirajoči prepad neprestano širi in postaja nepremostljiv, da vsaka njegova beseda brez učinka odleti od njegovega bivšega prijatelja.

Kako čudno, da sedaj ona dva, ki sta se čutila še pred kratkem tako bližnja, kakor bi imela skupno srce, da sedaj govorita naenkrat v tako tujem jeziku samo vsled tega, ker je dobil Aladjev prepričanje, da morilec ostane morilec, pa če mori v tem ali onem imenu. Samo ljubezen in neskončno potrpljenje, ki sta skozi stoletja vodila ljudi skupaj in skupno moreta iztrebiti iz zgodovine elementarni boj, nasilje in zasužnjevanje. Vzpričo te titanske, stoletja trajajoče, neumorne delavnosti je brez vsakega posebnega pomena, če vrže roka ogorčenega človeka z dinamitom napolnjen košček kovine, da se omadežujejo tla nekaj palcev široko s krvjo in če to povzroči cele legije boja in maščevanja željnih! Aladjev je globoko vzdihnil in stisnil mogočne roke z bolestno gesto.

»Kaj bi se dalo napraviti ... saj izprevidim, da se ne razumeva več,« je dejal melanholično in s povešeno glavo sedel k mizi.

»Seveda, da se ne razumeva več,« je potrdil oni silno. »Popolnoma odveč je, da bi zgubljala o tem še besede.«

Aladjev je vlekel prste, da so pokali v sklepih in molčal.

Mali črni možiček je stal neodločen še trenutek in zrl v Aladjeva. Potem pa se je naenkrat spomnil in rekel:

»Na vsak način ta zavitek lahko ostane do jutri tukaj?«

(Dalje.)

htevam na pariškem kongresu —, zakaj ne moremo tega sedaj trditi o mirovni konferenci. Tittoni je omenil, da je cela Italija proslavljala Wilsona toda povdaril je svoje besede, ki jih je takrat rekel: »Mi smo odločno Wilsonovci, toda pod pogojem, da bodo tudi drugi v isti meri kot mi; v nasprotnem slučaju ne bomo Wilsonovci, temveč bomo enostavno odkritosrčneži.« Sedaj, ko so vsi imperijalizmi zadščeni, da bi le Italiji hoteli vriniti Wilsonove principe. Wilson da sicer obljubuje da bode italijansko prebivalstvo, ki pride pod Slovane, uživalo vse posledice, toda Italija da nudi še večje garancije za pravično postopanje s slovanskim prebivalstvom, ki jej pripade. Srbiji so dovolili, je rekel govornik, da zraste nje število prebivalcev od 3 miljonov na 12 milijonov, a Italiji se noče dovoliti tistih 2 milijonov prebivalcev, ki jih zahteva. — Zveza narodov da ne nudi nobene garancije. Kaj bi bilo, je rekel Tittoni, če bi naenkrat videl, da se skriva v Zvezi narodov večje tiranstvo od bivšega nemškega in grozna plutokratska zveza, ter kolosalen financielni monopol za ekonomsko izkoriščanje sveta? To da bi bilo veliko razočaranje za liberalno buržoazijo vseh narodov, ki da je ustvarila napredek in demokratski razvoj človeške družbe. »Gospoda senatorji!« je zaključil govornik, »predsednik senata je opominjal na resnost in mir: mi mu moramo slediti in se zavedati težavnega položaja, zaupati moramo v Italijo, obnovljeno v vojni, mogočno po izvrstnosti svoje kopnene in pomorske vojske, združeno in složno po kreposti svojih državljanov.« Senat je sprejel enoglasno v tem smislu predloženo resolucijo. Seja se je zaključila ob 7'30 zvečer.

IZ JUGOSLAVIJE.

Večerni »Lavoratore« piše:

ZAGREB 29. »Jutranji list« je dobil iz Belgrada dne 25. t. m.: Včeraj se je sešel Državni Svet k rednji seji. Število prisotnih ministrov ni bilo popolno, toda seja se je vendar vršila. Razpravljali so o sedanjem političnem položaju, ki je nastal vsled dogodkov na mirovni konferenci. Tej seji pripisujejo veliko važnost.

DR. LAGINJA ODSTAVLJEN.

ZAGREB, 29. »Riječ« od 26. t. m. priobčuje službeno brzojavko »Narodnim Novinama«: Ministrski svet je v seji dne 10. aprila sklenil da odstavi dr. Matka Laginja od časti istrskega komisarja. Vse istrske zadeve s poverjene hrvatskoslavonskemu banu.

Vpoklicanje zdravnikov v vojaško službo.

ZAGREB, 29. »Obzor« prinaša iz Belgrada: Do 30. aprila 1919 se morajo prijaviti v vojaško službo vsi zdravniki, lekarnarji in veterinarji, ki niso mobiliziran n vrše vojaške službe.

Vpoklic nekaterih bivših avstroogrskih častnikov v jugoslovansko službo.

ZAGREB, 29. »Obzoru« poročajo iz Belgrada: Izšla je ministrska naredba, po kateri se sprejmejo v jugoslovansko vojsko še tile bivši avstroogrski častniki: 1 podpolkovnik, 3 majorji, 15 stotnikov prvega razreda, 11 stotnikov 2. razreda, 11 nadporočnikov in 16 poročnikov.

1. majnik!

Proslavljanje 1. majnika je bilo iz prvega početka zamišljeno in uvedeno kot veliki dan delavstva v strogem smislu tega pojma. Prvi dan majnika bodi praznik delavca; in res je masa v svoji povprečnosti mislila na delavca, ki pripada socijalnodemokratičnim organizacijam — organiziranega v okvirju socijalne demokracije.

Nu, čas, izkušnje in realne zatheve sedanjih dob so prinesle tudi v to tolmačenje in razumevanje evolucijo, ki jo moramo le pozdravljati. Danes vabi n. pr. jugoslovanska socijalna demokracija tržaška na svojo proslavo 1. majnika: »in slovensko občinstvo sploh.«

Pozdravljamo. Prvič zato, ker je to znak, da se je naša socijalna demokracija odmaknila od prejšnjega ortodoksnega stališča — nepremičnega, kakor so zatrjali — ekskluzivnosti, in da priznava: v prvo, da se tudi ona čuti kot del narodne skupnosti, in v drugo, ker da pojma »delavec« ni smeti razumevati v tistem starem, toda povsem zgrešenem smislu, marveč, da je delavec vsakdo, ki — dela; da vsled socijalne krivičnosti trpi vsakdo, ki za svoje delo ne dobiva primernega plačila in mu nista dana tisti položaj in tista veljava v človeški družbi, ki mu gresta kot človeku, ustvarjenemu po isti božji podobi, kakor tisti drugi, ki so bili srečneji v izbiri — svojih staršev

Zmagovito si je odprlo pot naziranje, da poleg delavca v strogem smislu te besede tudi vsi drugi delavni sloji pričakujejo tistega odrešenja, ki mu je v simbol proslavljanje prvega majnika!

Proslava 1. majnika bodi v klic vsem brez razlike: zavedite se svojega človeškega dostojanstva, zavedite se svoje vrednosti kot sotrudniki na vsem dobrem in plemenitem snovanju vesoljnega človečanstva, zavedite se, da imate pravico do primerne moralične, socijalne in gospodarske pozicije v človeški družbi, da vam ta družba mora dati to pozicijo, in če bi vam je ne hotela dati, da si jo morate priboriti s svojo veljavnostjo in energijo!

Proslava 1. majnika pa bodi tudi klic, glasen memento, najresneje svarilo vsem tistim, ki so vam to pozicijo doslej odrekali, ki so vas odtiskali od enake pravice do deleža na dogodkih od našega dela. Niso pa delali tega — to moramo priznati — izključno le iz krivičnosti in zakrknjenosti, ampak tudi v slepoti, v nerazumevanju velikega procesa, razvijajočega se sedaj z neodklonljivo silo: **od socijalne krivičnosti k socijalni pravičnosti!** Proslava 1. dne majnika naj jim kliče: izpregledajte, odprite oči, privolite, ker, čene privolite izlepa, boste prisiljeni v to izgrda! Dan zmagoslavja socijalne pravičnosti se bliža. Ni več v moči, ki bi mogla zaustaviti ta razvoj! In če bi hoteli zaustavljati voz, pojdejo kolesa preko vas!

Toda, bodimo pravični: krivda ni bila izključno le na teh »srečnejih«, ampak tudi na vodstvih proletarijata je je bilo, ker so v prvih početkih s svojimi metodami naravnost izzivala predsodke in bojazni in strahove, silila v zla tolmačenja stremljenj proletarijata — v bojazen, da bi zmaga zahtev proletarijata donesla katastrofo nad človeško družbo. Niso hotela uvaževati resnice, da veliki procesi v življenju človeštva, pričeti zvečer, ne završujejo čez noč, da narava ne dovoljuje predrznih skokov, in da se življenje v človeštvu vendar le razvija po etapah in so na velikem potu neizogibni — kompromisi.

Največi današnji apostol in misijonar socijalne pravičnosti in propovednik socijalne revolucije, Lenjin — glej »Edinost« od minulega torka! — priznava v svojem razgovoru z francoskim žurnalistom: mi smo za sedaj nesposobni za izkoriščanje neizmernih pripomočkov dežele in moramo dovoljevati koncesije — kapitalističnim sosedom, moramo za sedaj ubirati poti — kompromisov. In izjavlja: pripravljeni smo za pogajanja! Res je sicer — pravi Lenjin nadalje — da nas to oddaljuje o dnašega ideala, ali za sedaj treba sprejeti to, kar je potrebno v sedanji dobi transakcij.

In Lenjin je menda avtoriteta, ki se jej že mora uklanjati tudi najradikalneji proletarijat! Lenjin vidi pred seboj smrt kapitalizma in zmago socijalizma, vendar izjavlja, da je pripravljen za paktiranje z istim kapitalizmom! In to paktiranje, naj zadobi izraza v plačevanju dolgov, ki jih je napravil obsovražljeni in strmoglavljeni carizem in despotizem, ta najveći sovražnik proletarijata in ljudske volje. Ideali se ne uresničujejo čez noč...

Danes, na dan proslave 1. majnika, tega praznika dela in delavcev, naj te iskrene izjave Lenjina sprejmo mase kot smernico za svoje postopanje! Nismo še sposobni — je rekel Lenjin. Vemo, da je imel pri tem pred očmi posebne, specifične razmere velike Rusije: kulturno in duševno zaostalost ogromnega ruskega naroda. Vemo, da sen jegove izjave o položaju v Rusiji ne dajejo kar aplicirati na razmere v drugih, bolj naprednih državah. Ali razmeroma velja njegov nauk za vse. Na današnji proslavi naj bi bilo masam v zavesti, da se morajo vzgajati, učiti, vsposabljati se za svojo veliko misijo, da podajo, ko pride njihov dan, dokaz, da vstajenje proletarijata — roke in glave — ne bo pomenjalo razsula in katastrofe za človeško družbo, marveč zmago pravice in človečnosti; da socijaliziranje življenja bo zmaga humanitete, kulture in civililzacije.

Sedaj še besedo na naslov naše jugoslovanske socijalne demokracije še posebej. Na njeno današnjo proslavo 1. majnika je vabljeno tudi »vse slovensko občinstvo.« V tem je priznanje vezi, ki spajajo našo narodno skupnost. Dosledno temu je tudi priznanje, da nas vseh brez izjeme vežejo dolžnosti do te skupnosti. Obljubimo si danes, da bomo — četudi vsakdo po svojih poteh — služili razvoju in napredku te skupnosti, da bomo na vsem svojem snovanju očitovali, da nas sicer ločuje razliak v naziranjih, da pa so za nami časi, ko smo v drugomišljeniku istega plemena videli sovražnika — ko je socijalna demokracija videla v vsakem političnem drugomišljeniku sovražnika proletarijata, s katerim ni smeti imeti nobenih stikov, marveč ga treba pobijati do skrajnosti tudi tedaj, ko dobro hoče svojemu narodu!

Take evolucije želimo v tolmačenju naših medsebojnih nalog. In če nas znaki, da nastopa taka evolucija, ne varajo, potem bomo še posebno blagoslavljali letošnjo proslavo 1. majnika kot simbola velikega novega časa socijalne pravičnosti tudi v našem narodu.

Domače vesti.

Radi današnje proslave 1. majnika jutri »Edinost« ne izide. Prihodnja številka izide v soboto zjutraj ob navadni uri.

Iz Javorja pri Obrovu (v Istri) nam piše naročnik: Tistega gospoda in rodoljuba, ki zadržuje moj list, bi prosil, da bi bil vsaj toliko obziren, da bi mi odpromljal list nepokvarjen. Če bi bil ta gospod siromak, ne bi imel nič proti temu, da čita moj list. Ah, da je list vsak dan polit z vinom in ožgan od cigaret, je to znak, da je mož dobro situiran. Ste-li čital velikonočni apel našega [illegible]? Tudi jaz sem siromak, priprost kmet, ali za našo skupno stvar rad žrtvujem par kr. Storite tudi vi tako!

Danes torej se vrši v prostorih Konsumnega društva pri Sv. Ivanu (Narodni dom) vrtna veselica Godbenega društva pri Sv. Jakobu. Začetek ob 5 popoldne. Vstopnina: 50 lir. stotink.

Godbeno društvo pri Sv. Jakobu priredi danes 1. majnika vrtno veselico s prijaznim sodelovanjem pevskega društva Zarja iz Rojana. Začetek ob 5 popoldne. Spored: 1. V. Parma: Mladi vojaki. 2. Faletič: Oj vinska kaplja ti 3. Pod oknom. Večerna, izvaja pevsko društvo Zarja. 4. Majcen: Venec narodnih pesmi. 5. Tercet iz opere: »Veseli kmet« (Zarja). 6. Majcen: Sladke sanje. 7. Duet iz opere »Ločena žena« (Zarja). 8. Zajc: Iz opere »Zrinski« (U boj!). 9. Študentova zarubitev. 10. Pol ure častnik, izvaja Zarja. Prosta zabava.

»Pogrebno društvo v Rojanu« poziva tem potom vse svoje člane, ki imajo svojo tednino plačano od vštevši 17. tedna naprej, s katerim tednom je stopila lirska vrednota v veljavo, naj se čim prej javijo v pisarni ter poravnajo razliko med kronsko in lirsko vrednoto. Kdor od članov ne bi storil tega, ne bo imel v slučaju smrti v družini pravice do pogrebnine v lirski veljavi, in se mu izplača pogrebnina v lirah in sicer v kronski veljavi.

Prodaja kuriva koks. Kurivo koks (20 kg na rdeče izkaznice) se bo prodajalo 1. majnika po 16 stotink za kg v naslednjih okrajih: Staro mesto: 1551—1850 (31) Mura 12. — **Sv. Jakob:** 1—160 (29) Industria 6, 161—320 (29) Ponziana 54, 321—480 (29) Ponzianino 5, 481—630 (29) S. Marco 16, 631—820 (29) P. Diacono 6. — **Sv. M. M. Zg.:** 501—575 (20) C. Cancellieri 10, 575—151 (20) S. M. M. Zg. 28. — **Škedenj:** 81—181 (18) Škedenj 129.

Kolesar ga je podrl. Nina Lukasa je včeraj okoli 3 pop. v ulici Molin a Vento podrl neki kolesar. Na zdravniški postaji so mu podali prvo pomoč.

Padec. Včeraj je padel delavec Peter Kefferle na delu v hangarju 27 in se zelo poškodoval. Peljali so ga v bolnišnico.

Nenadna smrt. Kapitan Josip Jurissich, star 56 let, je včeraj nenadno umrl v svojem uradu. Zdravnik rešilne postaje je mogel le ugotoviti smrt.

Avtomobil jo je podrl. Ivanko Pollesta, staro 34 let, je včeraj na ulici Cristoforo Colombo podrl avtomobil. Telefonirali so rešilni postaji, ki jo je prepeljala v bolnišnico.

Smrtna nesreča. Bruno Sivic, star 7 let, je včeraj splezal na neki železniški voz ter padel pod kolesa. Peljali so ga v bolnišnico, kjer je revček umrl.

Prišla je pod motorno kolo. Deklica Nives Fornasari je prišla včeraj pod motorno kolo. Revica je zadobila hude poškodbe; peljali so jo na zdravniško postajo, kjer so ji podali prvo pomoč.

Poizkušen samoumor. Franjo Armi, jetnik v zaporu v ulici Tigor, star 23, je izpil včeraj strup. Poklicali so zdravnika, ki ga je dal odpeljati v bolnišnico.

Darovi.

— Gospa Mariza Aleševec daruje, poleg letnine, 8 lir ženski podružnici CMD Hvala lepa zavedni rodoljubki!

Književnost in umetnost.

Poročilo o I. orkestrovem koncertu (26. IV. 1919.)
Iv. Grbec.

Ko stopi človek pred ono, kar je vzvišeno nad tabo in nad mano in nad vsemi, je le ena beseda primerna: Gospod če nisem vreden, vsaj besedo reci! Ne bom hvalil, ne bom grajal, kajti občutek, ki me je spremljal, se ne da izraziti. Mogoče, da smo to ali ono skladbo slišali pri eni ali drugi vaji še bolje, ali v celoti je napravil koncert tako lep vtis, da ostane nepozaben.

Že po prvi in drugi točki se niso mogli poslušalci vzdržati ploskanja. Namesto H-mol Scherza je zaigrala gdč. Kuzmanić Nokturno Fisdur istega skladatelja. To je ena izmed najpogosteje izvajanih skladb, čudovito lepa in mnogo primerneja za izvajanje pred poslušalci, ki jim moramo šele polagoma razvijati okus, kot je bil nameravani »Scherzo«. Ni pa prav da se na koncertu igrajo druge skladbe nego so bile napovedane na programu. Še nekaj me je pri tem motilo. Značaj skladbe terja skoraj dvakrat hitrejši časomer, drugače ostanejo tiste tako gorko občutene misli prevodene. To je o estetskem delu njenega izvajanja, tehničnemu pa nimam kaj oporekati, četudi niso prišle tukaj še vse posebnosti njene tehnike v poštev.

Orkester je tedaj zagodel serenado. Ta skladba, ki ima izmed vseh izbranih najmanj lepot, je zaradi svojega efektnega šundra napravila tako razpoloženje, da se je morala ponoviti. Ob tej priliki je bil podarjen g. dirigentu prekrasen šop cvetlic v priznanje. Meni je ta skladba najmanj všeč, ker združuje v sebi nekaj šaljivega, za tem nekaj ciganskega in potem hrepeneč ljubezenski spev v violončelih. Jaz seveda ne morem nič zato, ako se ta skladba bolj prilega neizobraženemu ljudskemu okusu in da jo je g. dirigent izbral s prav posebnim namenom, da dajo po toliki napetosti tudi godci enkrat duška svoji živahnosti in da utegne biti za vsak slučaj tudi za občinstvo privlačna. Po kratkem odmoru je stal g. Topič zopet pred svojo četo, gotov in trden kakor vojskovodja, ki si je zmage svest. Trdna je stala tudi četa, kajti Griegov: Preludij zahteva silno napetost za godca in naloga je bila rešena tako, da je vse hvale vredna. Za tem pa »Pomlad«. Moj Bog! Vselej ko poslušam to skladbo, se šele ob koncu spomnim, da sem ves čas zadrževal sapo, da bi je ne motil; ko utihne zadnji glas, vzdihnem nehote in samo ena — velika in močna — želja me obhaja: Da bi jo slišal vsaj še enkrat.... Če bi jaz mogel bi v tistem svetem trenotku storil, da bi se nad vami odprlo nebo in bi se po vas vseh, ki nam nudite ta sveti užitek sipale same lepe rdeče rože.... Same lepe rdeče rože naj bi se sipale na njega, ki je izvabil vse te glasove iz vas... V ozadju podobe Griegove, svetel okvir in rdeče rože okoli nje.

In zopet gdč. Kuzmanić, ki je izbrala Liszta. Liszt je silen kakor Prometej. Pri njem divja nevihta in boj in kujejo jekla, a vitez jaha in jaha in v borbi omahuje. Lep spomin se mu vzbudi na zlato, ljubljene dekle. A ona je daleč in ljubezenska pesem, ki se iz srca oglasi, ne more do nje. Zopet boj in iznova se pesem obudi. Vitez jaha in jaha. Konja odveže, pot je strma in mogoče je kmalu grad v katerem rase ta roža... Še lepši se obudi spomin nanjo, še lepši spev se oglasi. Ali še je boj in silnejši kot kedaj poprej... Končuje boj in vitez je na cilju. Ona ga čaka; najlepši se oglasi spev tedaj, ko se objeta — od pomladnega diha in cvetnega vonja omamljena — zamakneta v ljubezni raj — **dragi in draga**... To je Lisztova H-mol balada.

Gdč. Kuzmanić je pokazala pri tej skladbi svojo mojstrsko tehniko, izvrstno šolano, tako da premaga največje težave v lahkoto. Ker ima skladba dvoje zelo različnih misli (boj in ljubezenski spev), je v prvo vlila dovolj energije in v drugo precej gorkote. Ker je žela za svojo igro lepo priznanje in dobila lep šop cvetlic, je dodala izven programa »Scherzo« mod. ital. sklad. Martuccija, zlasti v prvem delu zelo fino skladbico. Njen nastop na našem odru je vzbudil nado v nas vseh, da nam mlada umetnica kedaj še kaj zaigra. Ne pravim ravno, da bi se morale večkrat igrati tako težke skladbe na naših odrih, toda želim pač povdariti, da bi tudi veliki umetniki lahko zaigrali pri koncertu kake sonato Mozartovo ali Beethovnovo, seveda ne tako, kakor so jo igrali kot učenci na konservatoriju, ko so »spoznavali literaturo«. Izvajati idealno lepo, tako, laže razumljivo, skladbo je tudi cilj umetnosti in ne mogoče najnižji. Liszt pa je potem prav zadnji, ker združuje višek tehnike in težav, pa tudi jasnosti in razumljivosti.

Sedaj pa še najlepšo skladbo našega orkestra: P. Čajkovskega Elegijo! Nikoli nisem mislil drugače, nego da se mora zaigrati Elegija dvakrat, vsaj dvakrat. In sedaj je že konec. To je bil prvi koncert, ta orkester je prvi naš orkester, ta dan prvi naš veliki in lepi uspeh. Da bi vez, ki ga je združila sedaj, trdno držala še nadalje in mu pripomogla do še lepših uspehov! Ker je vroča želja vseh, da se koncert ponovi, se bo zares tudi ponovil in sicer prihodnji torek, ali pa drugo soboto. Ta večer je namenjen kot benefični večer orkestrovemu dirigentu g. Topiču, ki je žrtvoval za ustanovitev in ohranitev orkestra doslej največ. Naj bo ta večer v čast umetniku, ki je preživel v svojem življenju grenke ure. Zbežal je z Ruskega le s tem, kar je imel na sebi; ni mogel rešiti drugega, kot svoje najdražje: svojo ženo in svoja otročiča. Preživel je bridke ure, ko je v tujini trkal na tuja vrata, ko ni imel kam položiti trudne glave, polne skrbi in bridkosti, ko ni našel srca, ki bi žnjim čutilo, ki bi ga razumelo... Glejte, to je življenje umetnika! — Vsa ta bridkost ni mogla ostati brez posledic: poglejte mu v obraz in videli boste, da je v njem otisnjena vsa njegova žalostna zgodba!

• • •

Pripomba uredništva: Za spis prevzema seveda g. pisec popolno in izključno odgovornost.

Borzna poročila.

Trst, dne 30. aprila 1919.

Borza je otvorila brez zanimanja. Kasneje je vest, da so se italijanski delegatje vrnili na konferenco v Pariz, napravila boljši vtis za vse vrednosti.

Tendenca dobra.

Tečaji:

Cosulich (Austroamericana)	880-895
Geolimich	21.5 2 0
Navigazione Libera Triestina	2000—2070
Lussino	2100—2200
Tripcovich	77.—795
Martinolich	610—625
Premuda	790—815
Lloyd	1450—1 50
Oceania	620 650
Dalmatia (par. dr)	385—410
Assicurazioni Generali	1690 —173 0
Riunione Adriatica	3500—36 0
Čistilnica petroleja (Raf. olii miner.)	2000 - 2100
Čistilnica riža (Pilatura di riso)	460 480
Tržaška tvornica olja (Oleif. Triestino)	625 - 670
Ampelea	485—525
Ladjedelnica v Tržiču (Cant. Monfal.)	380 395
Cement Spalato	410 - 420
Dalmacija	340—370
Krka	380 -395
Tramway	255—265

MALI OGLASI
se računajo po 10 stot. besedo. Najmanjša pristojbina L. 1.—. Debele črke 20 stot. besedo. Najmanjša pristojbina L. 2.—.

Radi odpotovanja se proda nova zofa in otroške mizice. Ul. Girolamo Muzio 3, II. 3624

Proda se postelja in vzmet za 2 osebi ter ročni šivalni stroj po L 160. — Ulica dell'Olmo 2, I. P 107

Urar sprejema popravila ur vseh vrst; delo točno, cene zmerne. Velkavrh, ul. Tigor ..., I. 3457

Proda se trgovina jestvin z dekretom po dogovoru. Naslov pove ins. oddelek Edinosti. 3..9

Kupujem vreče. Ul. Solitario 9, Margon. 3616

Korespondenta v ščega slovenskega in italijanskega jezika išče Žnideršič & Valenčič, tovarna testenin v Ilirski Bistrici. P 106

Drva, hlode in gredo (trame) kupuje Anton Žnideršič, Ilirska Bistrica. P 106

Žveplo I. vrste prodaja po nizki ceni tvrdka Gastone Dolliner, Trst, ul. Gioia 16. 3519

PFAFF Stroj za šivanje in vezanje pravi nemški uzorci Seidel & Neumann in „Singer" Gast & Gasser. Zaloga za vse potrebščine. Mehanična delavnica za vsako popravljanje. Tvrdka ustanovljena l. 1878 FRANCESCO BEDNAR Trst, ul. Campanile 19

!! ZA BIRMO !!
Velika izbira vsakovrstnih zlatih in srebrnih daril.
Alojzij Povh, Trst, Trg G. Garibaldi št. 3 (prej Trg Barriera vecchia).

ZOBOZDRAVNIK
Dr. MRAČEK TRST
Corso 24, I. nadstropje
Ordinira od 9-12 dop. in od 3-6 pop.
Brezbolestno izdiranje zob, plombiranje in umetni zobje

AVGUST ŠTULAR
je odprl zopet svojo odlikovano KROJAČNICO v ulici S. Francesco d' Assisi št. 34, III. n.
Priporoča se slav. občinstvu za nova dela in popravila

Prav dobro vino belo in črno se vdobi na Opčinah na debelo in drobno pri K. MALALANU št. 386 — po zmernih cenah. —

Novo pogrebno podjetje - Trst
Corso 47 (pri trgu della Legna) Telef. 1402.
Preskrbuje vsakovrstne pogrebe, prevoz mrličev na vse kraje države. Zaloga in razprodaja mrtvaških predmetov, krst iz kovine in vsakovrstnega lesa v raznih oblikah, vencev, sveč itd. po zmernih cenah. Skladišča v lastnih prostorih via Tesa 31. — Brzojavi Novo pogrebno podjetje — Trst.

Dr. O. MORPURGO
ZOBOZDRAVNIK v Trstu, ul. Gioachino Rossini 17, vogal ul. delle Poste. :: Izdiranje zobov brez bolečin :: PLOMBIRANJA. :: UMETNI ZOBJE.

Gostilničarji in preprodajalci iz okolice!
Za nakup vina belega in črnega, vsake vrste in stopinje, se je obrniti k tvrdki
HENRIK MARAN
Trst, ul. Fabio Filzi 4 (ex Vienna) Tel. 2380
Pošilja se in prevaža z lastnimi sodi, hitro in skrbno.

ZOBOTEHNIŠKI ATELJE
ARTURO COEN in VITTORIO TRAMARINI
zobotehnika v Trstu, ul. S. Giovanni št. 14, I. nadst: Ordinirata od 9-1 in 3-6 pop.

ZLATARNICA G. PINO, TRST
se nahaja na Korzu št. 15 (bivša zlatarnica G. ZENKOVITZ & FIGLI)
Velika izbera srebrnih in zlatih ur, uhanov, verižic itd.

! Skoraj zastonj !
Vino po 2 Lire. Žganje, rum, konjak, janež 50 stopinj po 8 L. Špirit 96 stopinj po 16 Lir.
Tvrdka APOLLONIO, Trst, ul. Amalia št. 10

UMETNI ZOBJE
z in brez čeljusti, zlate krone in tudi obrobki
VILJEM TUSCHER koncesijonirani ZOBOTEHNIK
TRST, ul. 30. oktobra (ex Caserma) 13, II.
Ordinira od 9 predp. do 6 zvečer.

JADRANSKA BANKA
Delн. glav. K 30,000.000, Reserve K 8,000.000
Centrala: TRST
Via Cassa di Risparmio 5 – Via S. Nicolò 9
Podružnice: Dubrovnik, Dunaj, Kotor, Ljubljana, Metković, Opatija Split, Šibenik, Zadar, Ekspozitura: Kranj.
Obavlja vse v bančno stroko spadajoče posle.
Sprejema vloge v Lirah
na hranilne knjižice proti 3½% letnim obrestim v bancogiro-prometu proti 3% letnim obrestim Na odpoved navezane zneske sprejema po najugodnejših pogojih, ki se imajo pogoditi od slučaja do slučaja.
Daje v najem varnostna predala (Safes depositas).
Blagajna posluje od 9 do 13.

KONKURENCA.
CHIANTI, belo
12 stopinj v stekleničah od 2 litrov po **L 5.80**
CHIANTI, črno, 9.5 stopinj po L 4.40
CHIANTI, črno 10.5 stopinj po L 5.40
CHIANTI, črno 11.50 stopinj po L 5.80
se dobi pri tvrdki
Henrik Maran, Trst
ul. Fabio Filzi 4 (ex Vienna) Tel. 2830

Umetni zobje!

Opčine
Zobotehniški ambulatorij
Opčine štev. 378, I. n.
v hiši lekarne
Odprto od 9 do 1 in od 2 do 5

Dne 15. maja t. l.
se izselimo iz dosedanjih prostorov, zato prodamo vso obstoječo zalogo
angleškega blaga
za moške obleke in drugo
po znižanih cenah.
BOHINEC & C., Trst
ul. Ponterosso št. 8, vogal ul. Nuova št. 13.

BARBERA
PENEČI ASTI - PENEČI FREISA - PENEČI MOŠKAT - POSEBNI BARBERA, POSEBNI NEBIOLO - GRIGNOLINO
odlikovane tvrdke za pridelovanja in izvoz vina
CRISPINO QUIRICO - ASTI
Uradi in zaloga v Turinu. — Velika kolajna Nj. Vel. kralja Italije.
Izključna zaloga **K. PFEIFER & SINOVI** Trst, ulica Cecilia 7 TELEFON 21-60.
Splošno zastopstvo **GIACOMO LURAGA SIN** Trst, ulica S. Antonio I. TELEFON 496